

VRIJHEID VAN GESLACHT

*Transgender Netwerk Nederland
evalueert de Transgenderwet*

INHOUDSOPGAVE

<i>Preambule</i>	2
1. <i>Wet en praktijk</i>	3
1.1 <i>De deskundige</i>	4
1.2 <i>De leeftijdsgrens</i>	9
1.3 <i>De doorwerking</i>	12
1.4 <i>Gebreken in de uitvoering</i>	15
2. <i>Standpunten TNN</i>	19
<i>Literatuur met links</i>	23
<i>Leeslijst Transgender Europe met links</i>	24

PREAMBULE

De Transgenderwet, Artikel 28 Burgerlijk Wetboek Boek 1, maakt het mogelijk dat burgers hun geslacht, zoals dat in de geboorteakte is opgemaakt, kunnen wijzigen. Op dit moment kan het geslacht gewijzigd worden van mannelijk in vrouwelijk en andersom.

Als Transgender Netwerk Nederland zijn wij er echter van overtuigd dat de huidige bezinning van de overheid op nut en noodzaak van registratie van geslacht behoort te leiden tot afschaffing van de registratie van geslacht bij geboorte en in de Basisregistratie Personen (BRP).

Geslacht is een persoonlijke kwestie waar iedereen zelfbeschikking over hoort te hebben. Registratie van geslacht bij geboorte, zoals in de huidige praktijk, neemt zelfbeschikking over geslacht weg van de burger. Dit wordt vooral schrijnend bij personen waarvoor het mannelijke noch vrouwelijke geslacht voldoet. De latere mogelijkheid om die registratie te wijzigen vanuit het idee van zelfbeschikking is daardoor slechts voor een deel van de transgender personen een eerste stap om dit te corrigeren. Deze vorm van discriminatie is onnodig, wanneer geslachtsregistratie zelf afgeschaft wordt heeft iedereen toegang tot zelfbeschikking over het eigen geslacht.

Zwaarwegende argumenten ontbreken voor de registratie van geslacht door de overheid in geboorteakte en basisregistratie. Het is niet voor niets dat discriminatie op grond van geslacht verboden is. Argumenten als bevolkingsonderzoek en noodzaak van gescheiden hechtenis van delinquenten rechtvaardigen niet de inbreuk op zelfbeschikking die gemoeid is met registratie van geslacht in geboorteakte en basisregistratie. Dat het mogelijk is om geslacht onbepaald te laten staafde het UCERF al in haar onderzoek *M/V en verder* (2014), welke zij in opdracht van de staatssecretaris van Veiligheid & Justitie hadden uitgevoerd. Zij lieten zien dat die mogelijkheid niet voorbehouden hoeft te zijn aan specifieke groepen, maar makkelijk voor iedereen toegankelijk kan zijn.

In deze notitie draagt TNN tenslotte punten aan voor verbetering van de huidige wet om het geslacht te wijzigen van man naar vrouw, of andersom. Hoewel daarmee nog altijd slechts de personen worden geholpen waarvoor enkel man of vrouw voldoet. De stip op de horizon – is dat registratie van geslacht in geboorteakte en basisregistratie in het geheel afgeschaft wordt. Een passende tussenstap daar naartoe is volgens ons enerzijds dat burgers zonder voorwaarden de geslachtsregistratie ongedaan kunnen maken, en anderzijds moet het mogelijk worden dat geslachtsregistratie bij geboorte niet meer verplicht wordt ongeacht geslachtskenmerken van het kind.

1. WET EN PRAKTIJK

De huidige transgenderwet, Artikel 28 BW 1, is op 1 juli 2014 in werking getreden. Met het oog op de evaluatie van deze wet in 2017 heeft TNN haar eigen meetlat – ervaringen van de achterban en vergelijkbare wetgeving in het buitenland en de eigen standpunten – langs deze wet gelegd. Op deze manier kijken we naar de wenselijkheid van de wet zoals die nu is en hoe deze wet voor transgender personen die er gebruik van (willen) maken functioneert. Ten slotte bieden we een vooruitblik op een verbeterde wet en wat dat in de praktijk kan betekenen voor mensen die daar gebruik van kunnen maken.

1.1 De deskundige

Om te beginnen kijken we naar de belangrijkste voorwaarde voor wijziging van geslacht. Dat is in onze ogen de deskundigenverklaring. Zoals bij elk van de komende paragrafen kijken we eerst naar wat de wet hierover zegt. Vervolgens belichten we hoe de deskundige en de verklaring die deze afgeeft door transgender personen in de praktijk wordt ervaren. Ten slotte laten we zien hoe drie andere landen, te weten Malta, Argentinië en Noorwegen zelfbeschikking regelen in hun transgenderwetgeving en wat daar de ervaring tot nu toe is. Dit zijn drie landen waar toegang tot wijziging van geslacht laagdrempeliger is geregeld dan in Nederland.

1.1.1

De deskundigenverklaring vinden we terug in Artikel 28a van het Burgerlijke Wetboek Boek 1. Deze passage luidt als volgt:

- 1. Bij de aangifte wordt overgelegd een verklaring van een bij of krachtens algemene maatregel van bestuur aangewezen deskundige, afgegeven ten hoogste zes maanden voor de datum van de aangifte.*
- 2. De deskundigenverklaring vermeldt dat degene op wie de aangifte betrekking heeft jegens de deskundige heeft verklaard de overtuiging te hebben tot het andere geslacht te behoren dan is vermeld in zijn akte van geboorte en jegens de deskundige er blijk van heeft gegeven diens voorlichting omtrent de reikwijdte en de betekenis van deze staat te hebben begrepen*

en de wijziging van de vermelding van het geslacht in de akte van geboorte weloverwogen te blijven wensen. De deskundige geeft de verklaring niet af indien hij gegronde reden heeft om aan de gegrondheid van bedoelde overtuiging te twifelen.

Het artikel verwijst voor toelichting over de deskundige naar de Algemene Maatregel van Bestuur. In deze maatregel staat het volgende over de deskundige in Artikel 1:

- 1. Als deskundigen bedoeld in artikel 28a van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek worden aangewezen de artsen en psychologen die verbonden zijn aan:*
 - het Kennis- en Zorgcentrum voor genderdysforie van het VU medisch centrum (VUmc) te Amsterdam,*
 - het Genderteam van het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG) te Groningen, en*
 - het Genderteam van het Curium en Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) te Leiden;*
- 2. Onze Minister kan tevens andere artsen en psychologen aanwijzen die deskundigheid hebben om de verklaring transgenders af te geven. De aanwijzing geldt voor een periode van vijf jaar en kan worden ingetrokken indien de arts of psycholoog niet langer de deskundigheid heeft om de verklaring transgenders af te geven.*

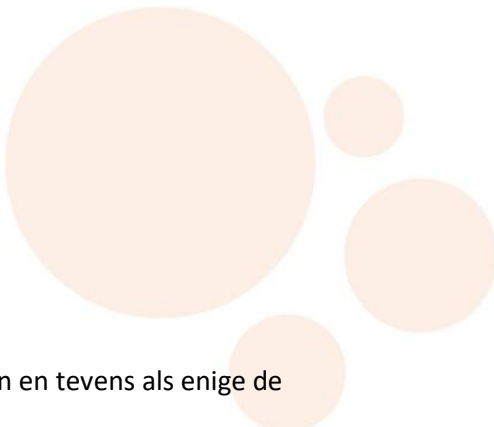
De voorwaarden waar de deskundige verder aan moet voldoen staan uitgewerkt in het Protocol Deskundigen Transgenders. Kort samengevat moet de deskundige volgens dit protocol:

- BIG-geregistreerd zijn of onder supervisie van een BIG-geregistreerde arts of psycholoog staan.*
- Een bepaalde mate van ervaringen in duur en regelmaat hebben in werken met transgender personen.*
- Een deskundigheidstraining gevolgd hebben, georganiseerd door het genderteam van het VUmc.*

Dan zijn er volgens het protocol ook vaardigheden waar de deskundige over moet beschikken:

- 1. In staat zijn om de weloverwogenheid van de wens tot wijziging van de geslachtsaanduiding in de geboorteakte en de implicaties hiervan te beoordelen (informed consent en wilsbekwaamheid ter zake). Dit betekent dat een psychiatrische stoornis of irreële verwachtingen die aan deze wens ten grondslag liggen, zijn uitgesloten;*
- 2. in staat zijn de duurzaamheid van de wens tot wijziging van de geslachtsaanduiding in de geboorteakte te beoordelen;*
- 3. in staat zijn adequate voorlichting te geven over de implicaties van de wijziging van de vermelding van het geslacht in de akte van geboorte;*
- 4. bekend zijn met de inhoud van de wettelijke regeling om de vermelding van het geslacht in de akte van geboorte te wijzigen (artikelen 28 tot en met 28c van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek).*

De wet regelt dat er een deskundige is en de AmvB en het protocol regelen dat deze deskundige arts of psycholoog met deskundigheid in genderdysforie moet zijn. Een grote verantwoordelijkheid ligt bij

het VUmc genderteam, die is aangewezen als leverancier van deskundigen en tevens als enige de noodzakelijke training faciliteert.

De voorwaarden die bestonden voor de transgenderwet uit 2014 – namelijk fysieke aanpassing aan het gewenste geslacht en de eis van onvruchtbaarheid – zijn verdwenen. Maar met de deskundigenverklaring, en de uitwerking daarvan in de AmvB en het protocol werd de invloed van artsen en psychologen op de toegang tot wijziging van geslacht behouden. Blijkbaar kijkt de wetgever nog altijd met een medische blik naar de groep transgender personen die gebruik wil maken van de mogelijkheid om het geslacht in de papieren te wijzigen.

1.1.2

Transgender personen voelen dat ook zo. TNN verzamelde van bijna 70 trans personen hun ervaring met de wet en wat ze er graag verbeterd aan willen zien. Veel trans personen beoordeelden de aard van de deskundigenverklaring als medisch in plaats van juridisch, wat het wettelijk gezien is.

Hieronder volgen enkele voorbeelden van die veronderstelling dat de deskundigenverklaring medisch is:

“Tot nu toe heb ik geen directe ervaring gehad met de Transgenderwet, omdat ik mijn diagnose van het VUmc pas over een week of twee binnenkrijg. Daarna kan ik pas mijn namen en geslacht op mijn geboorteakte laten wijzigen. Wel heb ik indirecte ervaring door het feit dat het nog niet mogelijk is voor mij op dit moment en dat leidt tot vervelende situaties.”

“De kosten voor het verkrijgen van een deskundigenverklaring zijn erg hoog. Deze worden niet vergoed door bijv. de zorgverzekering, iets wat naar mijn idee wel zou moeten.”

“Heeft niet veel met de wet zelf te maken misschien, maar je kunt pas van de wet gebruikmaken wanneer je de diagnose van het VUmc hebt. Ontzettend vervelend, want daarvoor kun je je documenten dus niet aanpassen. Of nou ja, kan wel, maar dan moet je wel dokken.”

“Zorgen dat de verklaring die je moet inleveren vergoed wordt vanuit de basisverzekering. [...] In principe vind ik dit zorgkosten welke niet onder je eigen bijdrage geschoven mogen worden.”

De verzamelde reacties komen op het volgende neer:

- Men denkt dat de deskundigenverklaring pas verkregen kan worden na diagnose, dus ook dat dit een voorwaarde is voor wijziging van het geregistreerde geslacht.
- Men denkt dat de deskundigenverklaring van medische orde is en dus vergoed moet worden door de zorgverzekeraar.
- Men vindt dat medische verklaringen van buitenlandse artsen ook als deskundigenverklaring aanvaard behoren te worden.

DESKUNDIGENVERKLARING OF DIAGNOSE

De praktische uitvoering van de deskundigenverklaring door de genderteams draagt bij aan de verwarring. VUmc, LUMC én UMCG sturen patiënten van de genderteams na het vaststellen van de diagnose genderdysforie (die toegang geeft tot hormoonbehandeling) een deskundigenverklaring. De kosten zijn dan gereduceerd (€65 i.p.v. €315) omdat er geen kosten voor een gesprek met de deskundige in rekening worden gebracht. Enkel het opmaken van de verklaring wordt in rekening gebracht.

De overweging daartoe was dat deze groep mensen, die dus ook diagnostiek doen bij de genderteams, al gesprekken hebben gehad en daarin voldoende over de gevolgen van wijziging zijn geïnformeerd. Patiënten zouden een extra gesprek niet waarderen en als onnodig ervaren. Daarbij kwam het argument dat men voor het verkrijgen van de diagnose óók kosten maakt, omdat de gesprekken met de psycholoog tijdens de diagnostiek onder het Eigen Risico vallen.

Beide argumenten zijn echter niet in de geest van de wet. De reguliere gesprekken met de psycholoog van een genderteam zijn namelijk van diagnostische aard en de kosten voor diagnostiek zijn daarom medische kosten die onder de basisverzekering van de Zorgverzekeringswet vallen. Dit terwijl het gesprek met de deskundige van juridische aard is en die kosten dus niet medisch en verzekeraar zijn.

Voor iedereen die een medische transitie start bij de Nederlandse genderteams is de diagnose genderdysforie impliciet tot een soort voorwaarde voor wijziging van geslacht verheven. Zo zien mensen die in het buitenland hun diagnose hebben gekregen dat ook, vandaar hun vraag om erkenning van buitenlandse verklaringen. De wetgever heeft zelf ingestemd met deze impliciete voorwaarde en daarmee zelf bijgedragen aan de bestaande verwarring onder mensen die wijziging van geslacht wensen en starten met een geslachtsaanpassende behandeling.

1.1.3

Wanneer men wel het verschil ziet tussen diagnose en deskundigenverklaring is men over het algemeen van mening dat die deskundige wel afgeschaft kan worden. Men ziet niet in hoe iemand anders deskundiger is over hun identiteit dan zij zelf dat zijn.

“Afschaffing van de deskundigenverklaring: ik ben mijn eigen deskundige!”

“De eis van de verklaring van de psychiater weghalen. Alleen ik kan en mag bepalen wat of wie ik ben en of het blijvend is en niet een psychiater of iemand anders.”

Enkelen wijzen ook op de situatie in andere landen waar geen deskundigenverklaring is als voorbeeld van hoe het volgens hun wel hoort.

“Deskundigenverklaring afschaffen. In Ierland kan men dit doen zonder deskundigenverklaring en dat werkt prima.”

“Daarnaast is het moeten hebben van een “deskundigen” verklaring een inbreuk op het recht van zelfbestemming. Zoals in Malta het geval is (X/M/V en eigen verklaring) zou afdoende moeten zijn. We moeten af van het idee dat een autoriteit ons gender moet beoordelen.”

Men ziet de deskundigen als gatekeepers of keuringspsychologen. Daaruit spreekt niet dat men het gevoel heeft zelfbeschikking te hebben bij de beslissing het geslacht te wijzigen..

“De registratie van je geslacht moet gewijzigd kunnen worden zonder toestemming van psychologen; de huidige situatie geeft gatekeepers teveel macht.”

“Geen keuringspsycholoog meer: transgenders zijn prima in staat om zelf hun afwegingen te maken.”

De wetgeving is aan veel trans personen dus niet goed uit te leggen. Stuk voor stuk vragen ze zich af: hoe is een deskundigenverklaring – door een psycholoog of arts – zelfbeschikking.

1.1.4

Landen als Ierland, Malta, Noorwegen en Argentinië kennen transgenderwetgeving waarin werkelijk sprake is van zelfbeschikking. Volgens Transgender Europe zijn dit landen die hebben geluisterd naar trans personen en met de daaruit voortgekomen wetgeving een voorbeeld stellen. De procedures in deze landen zijn vlot, transparant, toegankelijk en dus gebaseerd op zelfbeschikking. TNN vroeg activisten uit Malta, Argentinië en Noorwegen naar de ervaring met de wetgeving zoals die in hun land geldt. Dit zijn hun antwoorden.

Argentinië (2012)

De Argentijnse transgenderwet komt voort uit de mensenrechtelijke opvatting dat zelfbeschikking over de eigen genderidentiteit een mensenrecht is. Vanaf 18 jaar kan iedereen die dat wil via een vlotte en kosteloze administratieve procedure het geslacht wijzigen. Voor minderjarigen geldt een procedure waarbij de ouders de wijziging dienen te verzoeken (zie 1.2.3)

De tevredenheid over de procedure is wijdverbreid. Er hebben inmiddels bijna 7500 mensen gebruik van gemaakt over een periode van vier jaar.

Malta (2015)

In Malta is wijziging van geslacht mogelijk vanaf 16 jaar oud. Dat gaat via een vlotte betaalbare handeling bij een notaris. Men is tevreden over de huidige procedure, zeker gezien het aantal mensen dat gebruik maakte van geslachtswijziging is verzesvoudigd na de wetswijziging. In dezelfde wet zijn meerdere waarborgen vastgelegd voor iedere Maltese burger, waaronder het recht op lichamelijke integriteit en de vrije ontplooiing van de eigen genderidentiteit.

Malta heeft daarmee ingezet op het volledig naleven van de standaard die de Raad van Europa in 2015 heeft uitgevaardigd voor wijziging van geslacht. Deze standaard staat geformuleerd in het document *Discrimination against transgender people in Europe* uit 2015. De Argentijnse transgenderwet diende daarnaast als goed voorbeeld, omdat zelfbeschikking hierin was vastgelegd. De uitkomst was zeker te danken aan de inzet van belangenbehartigers, zowel nationaal als door Transgender Europe die politici voorlichtten over de mensenrechtenlijke invalshoek en goede voorbeelden.

Noorwegen (2016)

Mensen zijn erg tevreden over de nieuwe Noorse wet. De wet leunt eveneens op volledige zelfbeschikking. Er is dus geen sprake van verklaringen die door derden worden afgegeven of enig soort medische voorwaarde. Er zijn wel beperkingen voor kinderen tussen de 6 en 16 jaar (zie paragraaf 1.2.3).

De mensenrechteninvalshoek is ook in Noorwegen zichtbaar. Ook in het geval van Noorwegen wezen belangenorganisaties juist naar Malta en Argentinië als goed voorbeeld. Amnesty International bracht tevens een rapport uit, *The state decides who I am* (2014), om de wetgever te overtuigen van wetswijziging. Daarin stonden zelfbeschikking en depathologisering centraal. Het rapport had duidelijk invloed op het proces dat tot de nieuwe wet leidde.

1.2 De leeftijdsgrens

Wijziging van geslacht is sinds juli 2014 mogelijk voor iedereen vanaf 16 jaar. Dit is een harde leeftijdsgrens die tijdens de behandeling van de wet in parlement en senaat vragen en discussie opriep. Onder de oude wet was er slechts praktisch een indirecte leeftijdsgrens. In die wet stond geen harde grens benoemd. Operaties die noodzakelijk waren om aan de voorwaarden te voldoen voor wijziging van geslacht waren pas mogelijk vanaf 18 jaar, vanwege medische protocollen. Dus in de praktijk was 18 jaar de leeftijdsgrens. Nu die grens op 16 ligt is het belangrijk te onderzoeken wat dit voor 16 en 17-jarigen heeft opgeleverd wat nu voor 16-minners nog altijd buiten handbereik is. We hebben ook gekeken hoe landen als Noorwegen, Malta en Argentinië hun regeling voor minderjarigen hebben ingericht. Maar we beginnen weer met wat er in de wet, de AMvB en het protocol staat over de leeftijdsgrens.

1.2.1

De passage in de wet waar de leeftijdsgrens is benoemd luidt als volgt:

- 1. Iedere Nederlander van zestien jaar of ouder die de overtuiging heeft tot het andere geslacht te behoren dan is vermeld in de akte van geboorte, kan van die overtuiging aangifte doen bij de ambtenaar van de burgerlijke stand onder wie de desbetreffende akte berust. Indien de akte van geboorte niet hier te lande in de registers van de burgerlijke stand is ingeschreven, geschiedt de aangifte bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente 's-Gravenhage.*
- 4. De minderjarige van zestien jaar of ouder is bekwaam tot het doen van de in het eerste lid bedoelde aangifte ten behoeve van zichzelf, alsmede om ter zake in en buiten rechte op te treden.*

In de AMvB staat geen verwijzing naar de leeftijdsgrens. In het protocol is wel een verwijzing naar minderjarigen te vinden.

Gaat het om een minderjarige 16 of 17-jarige transgender dan wordt nagegaan op welke wijze degenen die het gezag over deze minderjarige uitoefenen bij de wens tot wijziging van de vermelding van het geslacht in de geboorteakte zijn betrokken. Blijkt dit niet het geval te zijn en ook wanneer blijkt dat de ouders/anderen die het gezag uitoefenen zich niet met de wens kunnen verenigen, dan is de deskundige ten minste gehouden de transgender te wijzen op de mogelijke consequenties die dit voor hem of haar kan inhouden als de wens tot wijziging van de vermelding van het geslacht in de geboorteakte toch wordt doorgezet.

Het protocol is hoofdzakelijk opgesteld door deskundigen van het VUmc genderteam. Aanvullende voorwaarden voor 16- en 17-jarigen worden niet gesteld. De deskundige heeft slechts de aanvullende plicht om de minderjarige in te lichten over gevolgen van een wijziging waar de ouders niet bij betrokken zijn. Akkoord van een ouder die gezag heeft over de minderjarige is voor het wijzigen van het geslacht niet nodig.

1.2.2

Voor inhoudelijke reacties op de leeftijdsgrens is TNN op zoek gegaan naar transgender pubers en hun ouders die (nog) geen gebruik kunnen maken van de transgenderwet. Deze werden gevonden via een online facebookgroep gericht op ouders en transgenderkinderen én via de zelfhulpgroep voor deze doelgroep, *Genderkinderen en Ouders* van Transvisie.

“Vandaar dat mijn hoofdzakelijke verbeterpunt is de leeftijd waarop je dingen kan doen. Wij gaan nu al [voor onze vijfjarige trans dochter haar] documenten veranderen naar *female*. Wij kunnen dit gewoon regelen hier [in de V.S.] en binnenkort zal zij dan ook alleen maar correcte documenten hebben met haar nieuwe naam en geslacht. Dit zou in Nederland ook mogelijk moeten zijn.”

“Voor ons kind zou bijvoorbeeld 12 jaar een geweldige leeftijd zijn geweest. Je gaat dan ook soms meer zelfstandig reizen. En als er een vreemd iets op je ov-kaart staat (je ziet er uit als een jongen en er staat v) of op reis met school, dan scheelt dat weer veel stress.”

“Wij hebben een geboren dochter die zich meer een jongen voelt als een meisje. Voor de toekomst zouden we graag zien dat de leeftijd, waarop de registratie van het van het geslacht gewijzigd kan worden, omlaag zou gaan.”

Veruit de meeste reacties kwamen dus van ouders. Een aantal ouders gaven aan geen problemen te hebben met de leeftijdsgrens. Hoe transgender kinderen hier zelf in staan is daardoor nog niet te zeggen op basis van onze uitvraag. TNN gaat daarom zowel ouders als kinderen nog aanvullend bevragen.

1.2.3

TNN heeft ook met activisten in Noorwegen, Malta en Argentinië contact opgenomen met de vraag hoe de wet daar voor minderjarigen functioneert.

Argentinië

De ouders of voogd van een persoon onder de 18 kunnen met expliciete instemming van de minderjarige een verzoek voor wijziging van geslacht indienen. De minderjarige krijgt ook toegang tot wat men in het Argentijnse systeem een kinderjurist noemt, dit komt voort uit naleving van het kinderrechtenverdrag. Wanneer ouders of voogd tegen de wil van het kind de wijziging weigeren is er nog de mogelijkheid tot een kort geding voor het kind, waarbij een rechter het belang van het kind en diens capaciteiten tot zelfbeschikking beoordeeld.

Malta

De procedure voor minderjarigen is gecompliceerder. Personen onder de 16 kunnen met instemming van beide ouders via een rechtszaak wijziging van geslacht verzoeken. Daardoor heeft er tot nu toe geen persoon onder de 16 het geslacht kunnen wijzigen. Dat deze procedure voor minderjarigen

moeilijker is komt door vrees voor ouderlijke beïnvloeding van het kind. De transgender organisaties pleitten nog altijd voor versimpeling van de procedure voor minderjarigen.

Noorwegen

Noorwegen is het enige land waar minderjarigen toegang hebben tot dezelfde procedure, gebaseerd op volledige zelfbeschikking, als volwassenen. Kinderen tussen de 6 en 16 jaar hebben toestemming van beide ouders nodig. Het verzoek van een minderjarige moet wel onderzocht worden wanneer ouders of voogden verschillen in hun opvatting over de noodzaak van wijziging van geslacht voor het kind. Beneden de zes jaar kan slechts van kinderen met een intersekse conditie het geslacht gewijzigd worden wanneer daar medische aanwijzingen voor zijn. Dit moet dan wel verzocht worden bij een rechtbank.

1.3 De doorwerking

De wijziging van geslacht komt als aantekening in de geboorteakte van de aanvrager te staan. De originele geboorteakte wordt in de praktijk dus uitgebreid met een latere vermelding van de gegevens na de wijziging. Deze gegevens worden dan ook in de basisregistratie opgenomen. Wanneer dat is gebeurd kunnen nieuwe identiteitspapieren aangevraagd worden. De persoonsgegevens worden bij instanties waarvan de persoonsadministratie is gekoppeld aan de BRP automatisch aangepast.

1.3.1 De wet

De doorwerking van de wijziging van geslacht is niet overzichtelijk te noemen. Dat begint met de wetstekst, waar de wijziging wel en niet doorwerkt staat daarin niet gespecificeerd. Over verdere doorwerking staat het volgende in het artikel 28c:

1. *De wijziging van de vermelding van het geslacht in de akte van geboorte heeft haar gevolgen, die uit dit boek voortvloeien, vanaf de dag waarop de ambtenaar van de burgerlijke stand aan de akte van geboorte een latere vermelding van wijziging van het geslacht toevoegt.*

In de Memorie van Toelichting bij het oorspronkelijke wetsvoorstel staat het volgende over de doorwerking van de wet:

4.2. Doorwerking van de wijziging van het geslacht in andere documenten dan de akte van geboorte

*Wijziging van de vermelding van het geslacht in de akte van geboorte werkt door in allerlei overheidsadministraties en heeft betekenis voor de vermelding van het geslacht in officiële documenten, zoals het paspoort en andere reisdocumenten. Ook de bij ambtenaren in gebruik zijnde rijkspas maakt melding van het geslacht van de houder. In lijn met de desbetreffende Aanbeveling van het Comité van Ministers van de Raad van Europa R(2010)5 is het ten onzent ook mogelijk dat de vermelding van het geslacht wordt gewijzigd in documenten die niet van de overheid of overheidsinstellingen afkomstig zijn, zoals scholen universiteitsdiploma's. Desgevraagd, en overeenkomstig het oordeel van de Commissie Gelijke Behandeling, nr. 2010/175, van 30 november 2010, dient ook de desbetreffende nietoverheidsonderwijsinstantie het document aan te passen. **De beperkende bijzin in artikel 28c lid 1 ("De wijziging van de vermelding van het geslacht heeft haar gevolgen, die uit dit boek voortvloeien, vanaf") betekent dat alleen de gevolgen die voortvloeien uit het gedeelte van het Burgerlijk Wetboek dat over het personen- en familierecht gaat, aan het ex nunc regime van artikel 28c zijn onderworpen.** Het is ook daarom zeer wel mogelijk en ligt wel zo voor de hand dat desgevraagd op onderwijsdiploma's de desbetreffende persoon alsnog met het gewenste geslacht en een daarmee overeenkomende voornaam per de datum van uitreiking ervan wordt vermeld. Mede naar aanleiding van een opmerking van de Commissie Gelijke Behandeling is nagegaan of wijziging van wetgeving in formele zin hiervoor nodig is. Dat is niet het geval.*

De vetgedrukte zin uit de Memorie van Toelichting legt de bedoeling van artikel 28c uit. Doorwerking van Artikel 28 geldt niet voor familie- of persoonsrechtelijke aktes die vòòr de wijziging zijn ingeschreven in de burgerlijke stand. Denk aan een huwelijksakte of geboorteaktes van kinderen. Het geldt dus wel voor onderwijsdiploma's en notariële aktes.

1.3.2 De praktijk

De doorwerking is een onderwerp dat veel vragen oproept. Al snel nadat de transgenderwet in werking was getreden kwamen er vragen over huwelijksaktes en trouwboekjes. In een rechtszaak over de huwelijksakte van een transman en zijn partner stelde de rechter expliciet in de uitspraak dat het aan de wetgever was hier iets aan te veranderen. Meerdere trans personen kaarten de doorwerking aan in hun ervaring met de transgenderwet. Hieronder enkele voorbeelden:

“Dat de huwelijksakte op dit moment nog niet kan worden aangepast. Zou fijn zijn als dat ook zou kunnen. Ben zelf tot aan de rechtbank geweest, maar tot nu toe wordt het nog steeds niet gedaan. Dat is heel zuur vind ik. Sta je voor de finish en dan mag je er niet over.”

“Ik mocht mijn gegevens niet veranderen in de koopakte van ons huis, bijv. wel de hypotheekakte bij de bank. En in de trouwakte kon het ook niet. Dit is dus helemaal niet prettig mocht er ooit iets wijzigen en ik sta er in met mijn oude gegevens.”

In lijn hiermee pleiten ook een aantal mensen ervoor om de wijziging niet als aantekening bij de originele geboorteakte toe te voegen, maar om de geboorteakte nieuw op te maken. Zij voelen zich gekrenkt door het feit dat de overheid meer waarde hecht aan het originele document dan aan iemands actuele genderidentiteit.

“Er moet een kloppend, nieuw geboortecertificaat worden uitgereikt die het geslacht van de aanvrager respecteert. De overheid moet geen addertjes onder het gras achterlaten om ons aan ons verleden te verankeren.”

“Ik had een werkelijk nieuw geboortecertificaat verwacht, [...], zoals elke cisgender vrouw kan verwachten te krijgen. Eventuele juridische redenen hiervoor interesseren mij niet, de staat ziet mij blijkbaar nog steeds als een zoon van mijn ouders, en dit geeft mij het gevoel dat ik nooit zal kunnen ontsnappen van de omstandigheden van mijn geboorte.”

“Er wordt een amendement toegevoegd aan de geboorteakte, maar de 'dode naam' blijft er wel gewoon doodleuk opstaan voor zover ik weet. [...] Als ik dat niet ben, dan wordt het wat mij betreft wel tijd voor verandering. Ik wil niet dat die rotnaam nog ergens in mijn officiële documenten voorkomt.”

Het is echter niet zo dat elke ambtenaar de oorspronkelijke gegevens kan inzien. Een baliemedewerker heeft hier bijvoorbeeld geen toegang toe. De wijzigingshistorie blijft wel te raadplegen voor andere ambtenaren van de burgerlijke stand. Men kan bij de gemeente waar men woont wel een schriftelijk verzoek indienen om die wijzigingshistorie uit het BRP te schrappen.

Intersekse personen die via de rechtbank hun geslacht wijzigen krijgen wel een nieuwe geboorteakte, omdat bij hen er van uitgegaan wordt dat de oorspronkelijke akte foutief was. Men spreekt dan van een misslag. De premisse bij trans personen is dat er bij de geboorte geen fout is gemaakt.

De wijziging van geslacht werkt ook door in BRP-gegevens van gerelateerden. Sinds eind 2015 adviseert de beroepsvereniging van ambtenaren van de burgerlijke stand hun leden om de gerelateerden actief te informeren over het wijzigen van naam en geslacht van de transgender ouder, ex of partner in het overzicht van BRP-gegevens. Er zijn trans personen die zich hier bijzonder ongemakkelijk bij voelen omdat het contact door de reactie van de gerelateerde op de transitie nog weleens ernstig verslechterd of verbroken is.

“Dat al mijn ex-partners (huwelijkspartners) en ouders een bericht ontvangen van de wijziging in de geboorteakte vind ik erg ongemakkelijk, het houdt me zelfs tegen om deze stap te zetten.”

De gevoeligheid van dit onderwerp pleit ervoor om dit advies van de beroepsvereniging nog eens tegen het licht te houden. De privacy en veiligheid van trans personen kan namelijk in het geding zijn. Al heeft de beroepsvereniging in 2016 wel aangegeven dat de systematiek van koppeling van persoonsgegevens gaat veranderen richting 2020. Dat zou als gevolg hebben dat de huidige praktijk sowieso komt te vervallen. Nu demissionair minister Plasterk dit jaar echter een streep heeft gezet door de modernisering van het BRP is het de vraag of het wel zover gaat komen.

1.4 Gebreken in de uitvoering

Een wijziging van je geslacht aanvragen lijkt niet ingewikkeld. Mannelijk wordt vrouwelijk of andersom en de voornamen kunnen ook gewijzigd worden. De werkelijkheid is wat weerbarstiger. Het blijkt dat uitvoering van de wet minder soepel werkt voor Nederlandse trans personen van wie de geboorteakte niet in Nederland ligt of die in het buitenland wonen. Bovendien is de informatievoorziening niet bij alle gemeenten adequaat, evenmin bij de instanties die gegevens uit het BRP gebruiken.

1.4.1 Obstakels voor specifieke groepen

“Voor mij is het lastig/onmogelijk om vanuit het buitenland mijn naam te veranderen.”

Er blijkt nogal onduidelijkheid te bestaan over hoe in de praktijk de wijziging te regelen is, met name voor Nederlanders die in het buitenland wonen of Nederlanders met een buitenlandse geboorteakte. Afgelopen twee jaar ontving TNN meermaals vragen van Nederlanders die in het buitenland wonen. Zij gaven aan dat de ambassade en het Ministerie van Justitie & Veiligheid hen niet uit wist te leggen hoe zij hun geslachtswijziging moesten regelen. Dan kwamen deze Nederlandse trans personen die in landen als Japan, Frankrijk en Canada woonden bij TNN of Transvisie terecht met hun vraag. In het land waar ze wonen kunnen een aantal van hen wel hun gegevens wijzigen, maar dat verandert dus niets aan hun Nederlandse paspoort. Vanuit een ver buitenland een deskundige bezoeken en zelf naar de burgerlijke stand van de geboortegemeente gaan is dan een kostbare kwestie. De wetgever had deze situatie niet voorzien aangezien er in de wet noch in de Memorie van Toelichting aandacht aan wordt besteedt. Gelukkig bleek via Skype een deskundige wel te spreken en maakte het machtigen van derden de wijziging uiteindelijk wel uitvoerbaar, mits men dus nog iemand kent in Nederland die men kan machtigen.

Voor trans personen in Nederland die een buitenlandse geboorteakte hebben bestaan er obstakels en ook onduidelijkheid over hoe zij hun wijziging kunnen regelen. Zij kunnen in principe hun geslacht wel wijzigen in de basisregistratie, na een jaar legaal verblijf in Nederland, indien ze vooraf een geldig origineel geboortebewijs bij de gemeente Den Haag kunnen inschrijven.

Over het algemeen zijn procedures voor geslachtswijziging in het land van herkomst lastiger. Meerdere malen ontvingen we wanhopige berichten van mensen die de ingewikkelde procedures met hoge kosten en ingrijpende voorwaarden in het land van herkomst niet zagen zitten.

Het wordt pas echt schrijnend wanneer een geboortebewijs hier niet voor inschrijving wordt geaccepteerd of wanneer zij door omstandigheden niet aan een geldig geboortebewijs kunnen komen.

“Omdat ik in het buitenland ben geboren willen ze allerlei documenten die ik niet kan overhandigen. Ik ben door mijn familie afgestoten, en ik heb afscheid genomen van mijn geboorteland.”

Deze personen kunnen in bepaalde gevallen – men moet aantonen dat het originele geboortebewijs niet (meer) bestaat of met geen mogelijkheid op te vragen is – via een gang langs de rechtbank alsnog een vervangend geboortebewijs krijgen. Het komt voor dat mensen met een Nederlandse nationaliteit, die geadopteerd zijn, deze gang zelfs moeten maken indien zij geen geldig geboortebewijs kunnen overleggen. Waar eerst bij de adoptie het adoptiebewijs voldoende was voor inschrijving in Nederland, is bij geslachtswijziging echt een geboorteakte nodig om die wijziging van geslacht te regelen. Anders dan bij het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit, waar iemand beroep kan doen op bewijsnood als de juiste papieren niet te verkrijgen zijn, kan dat niet bij het wijzigen van het geregistreerd geslacht. Personen moeten voor de wijziging een vervangend geboortebewijs via de rechter opvragen. Dat terwijl het wijzigen van geslacht juridisch beduidend van minder ingrijpende aard is dan het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit.

Ten slotte is er nog de categorie Nederlanders die in Aruba, Curaçao of Sint Maarten zijn geboren. Zij hebben door geboorte aldaar wel de Nederlandse nationaliteit – ze behoren zodoende tot ‘iedere Nederlander’ – maar hun geboorteakte ligt in een ander land. De vraag is of lid 3 van Artikel 28 dan wel op hen betrekking heeft:

- 3. Degene die de Nederlandse nationaliteit niet bezit kan een aangifte als bedoeld in het eerste lid doen, indien hij gedurende een tijdvak van ten minste één jaar, onmiddellijk voorafgaande aan de aangifte, woonplaats in Nederland heeft en een rechtsgeldige verblijfstitel heeft. In dat geval wordt tevens een afschrift van de akte van geboorte overgelegd.*

Doordat hun geboorteakte bijvoorbeeld op Aruba ligt is Artikel 28 niet op hen van toepassing. Zij vallen tussen wal en schip.

Tenslotte is er nog de groep trans personen die vanwege gezondheidsredenen minder mobiel is. Reizen vormt voor hen al een groot obstakel waarin niet alle deskundigen tegemoet willen komen. Zo wilde het VUmc per sé iemand in levende lijve zien die aangaf dat de reis van Nijmegen naar Amsterdam te zwaar voor haar was. Het bezoeken van de gemeente waar de geboorteakte ligt kan om dezelfde reden een probleem vormen.

1.4.2 Hoge kosten en gebrekkige informatie

Er is echter ook veel klein leed in de uitvoering van de wet. De voorbeelden zijn talrijk. Het gaat dan om kosten- en informatiekwesties. De kosten voor een deskundigenverklaring zijn verschillend. De genderteams rekenen een bedrag van €65 voor de verklaring en €250 voor het gesprek met de deskundige (wanneer meerdere gesprekken nodig worden bevonden verandert dat niets aan het bedrag). Er is een duidelijke roep om lagere kosten:

“De kosten van de gehele wijziging verlagen. het lijkt er nu op alsof ze rijk willen worden over de rug van iemand die onvrijwillig in een bepaald hokje is gedrukt.”

“De kosten, maken het lastig voor mensen met weinig inkomen.”

“De verklaring van de arts zou gratis moeten zijn, 60 euro administratie kosten is behoorlijk veel.”

“Ik vind het stom dat ervoor betaald moet worden. Als je niet in het traject zit, ok, dat kost je een consult, maar als ze je al kennen omdat je in behandeling bent, hoeven ze alleen maar een printje uit te draaien met je naam erop, dat zou geen 60 of 80 of wat was het euro moeten kosten.”

“Lagere kosten gesprek bij VUmc voor aanpassen geslacht op geboorteakte.”

“De verklaring van de psycholoog a 60 euro vind ik aan de hoge kant. Het is een standaard brief die nauwelijks tijd kost.”

“[Er] is ook een financiële drempel voor alle bijkomende kosten zoals de aanpassing van de id kaart en het rijbewijs.”

“De kosten voor het verkrijgen van een deskundigenverklaring zijn erg hoog.”

“Verplichting voor gemeentes om voor mensen met laag inkomen de kosten van het vervangen van alle documenten te vergoeden.”

Deze grote roep om lagere kosten is niet verwonderlijk wanneer er geen toegevoegde waarde van de deskundigenverklaring wordt ervaren. Daarnaast is het ook zo dat trans personen bovenmatig van een lager inkomen moeten rondkomen¹.

Een ander aspect wat ook onder de oude wet al actueel was is het ongeldig worden van identiteitspapieren zodra de geboorteakte is gewijzigd. Nieuwe documenten kunnen pas uitgegeven worden wanneer de wijziging door de woongemeente in de BRP is verwerkt. Iets dat soms 10 werkdagen kan duren.

“Een tijdelijke juridisch geldige pas of papier waarmee je je kunt identificeren en waarmee je mag blijven rijden totdat de nieuwe papieren op de mat liggen.”

“Het is erg lastig dat op het moment dat je je geslacht hebt aangepast, dat je paspoort en rijbewijs per direct niet meer geldig zijn. Dat heeft ook grote gevolgen voor verzekeringen. Aangezien het een aantal dagen duurt om die papieren opnieuw aan te vragen, verkeer je dus tijdelijk in een juridisch limbo.”

¹ ‘Worden wie je bent’, SCP (2012)

“[Zeven] maanden met mijn nieuwe (ONGELDIGE!) rijbewijs rondgereden omdat de RDW mij nog als meneer zag.....(Kwamen we achter toen we een nieuwe auto wilden kopen).”

“Ik heb mij ten zeerste verbaasd dat op het moment dat je je geboorteakte laat aanpassen, je paspoort/id-kaart en je rijbewijs komt te vervallen totdat je je nieuwe papieren kunt aanvragen en hebt ontvangen. Hier gaat in de meeste gevallen minimaal een week over heen. Je bent dus feitelijk in een potentieel strafbare positie gedwongen omdat je je vanaf dat moment in de openbare ruimte NIET kunt identificeren.”

Tenslotte stoort men zich er aan dat veel gemeentes geen informatie leveren of ambtenaren niet op de hoogte zijn van de wet.

“Ik heb wel van andere transgenders gehoord dat er nog weinig info bekend was bij de gemeente zelf.”

“Gemeentes mogen zo langzamerhand allemaal wel wat meer en betere informatie op hun site zetten.”

“Geen info over verwijderen van geschiedenis in de basis persoonsregistratie van de gemeente, ze deden hun best maar ze doen maar wat.”

“Telefonisten van gemeente Rotterdam wisten me niet goed te helpen in het begin.”

Er zijn aanwijzingen dat ook in 2016 mensen nog verkeerd geïnformeerd werden door gemeentes. Zo kreeg iemand te horen dat geslachtswijziging toch echt via de rechtbank ging. Ook is de toegankelijkheid van de informatie niet optimaal. De tekst van de Gemeente Den Haag over wijziging van geslacht voor mensen die in het buitenland zijn geboren is bijvoorbeeld nog tot op de dag van vandaag enkel in het Nederlands beschikbaar.

2. STANDPUNTEN TNN

Transgender Netwerk Nederland is van mening dat de transgenderwet op diverse punten nog verbeterd kan worden.

1. Afschaffing van de deskundigenverklaring;
2. Afschaffing van de leeftijdsgrens;
3. Erkenning van het ouderschap van trans personen;
4. Doorwerking van wijziging op huwelijksakte en geboorteaktes van kinderen;
5. Regeling voor vergoeding of beperking van de kosten van nieuwe identiteitsdocumenten;
6. Vergrote inzet van Nederland voor wederzijdse erkenning van wijziging van geslacht;
7. Besluit bewijsnood i.p.v. vervangend geboortebewijs voor trans personen met adoptieachtergrond of immigratieachtergrond.

2.1 Afschaffing van de deskundige

De deskundige in de bestaande transgenderwet schaadt het zelfbeschikkingsrecht van de persoon die wijziging van geregistreerd geslacht verzoekt. Zonder zogenoemd deskundig oordeel kan er geen aanvraag plaatsvinden. Dat de deskundige bovendien deskundig behoort te zijn in genderdysforie als arts of psycholoog versterkt de ondergeschiktheid van de zelfbeschikking van de aanvrager. Deze juridische pathologisering is strijdig met het standpunt van de regering dat het pathologiseren van transgender personen en hun identiteit met de introductie van de ICD-11 (van de Wereldgezondheidsorganisatie) tot het verleden moet gaan behoren. Het gaat ook in tegen het eerder genoemde advies van de Council of Europe uit 2015.

De functie van de deskundige om de aanvrager over de juridische gevolgen van de wijziging te informeren om vervolgens ter zake wilsbekwaamheid vast te stellen wordt niet waargemaakt. Dat is niet verrassend: artsen en psychologen zijn niet juridisch geschoold. De vaststelling van ter zake wilsbekwaamheid is daarmee een wassen neus. Helaas wel één die aanvragers onnodig psychisch onder het vergrootglas legt. Psychologen zullen namelijk doen waar ze wél in opgeleid zijn, een oordeel vellen over psychische gezondheid van de aanvrager. Dat bezorgt aanvragers het gevoel dat ze psychisch gekeurd worden.

TNN is om al deze redenen voor afschaffing van de deskundige in de transgenderwet.

2.1.1 Eigen verklaring

Als alternatief stelt TNN voor dat mensen door middel van een *eigen verklaring* wijziging van geslacht kunnen verzoeken. De Noorse praktijk kan hiervoor als voorbeeld dienen. Daarmee wordt zelfbeschikking van de aanvrager leidend, die is tenslotte als enige deskundig over het eigen geslacht. Informatievoorziening vooraf blijft belangrijk. Controlemechanismen om fraude vooraf te voorkomen zorgen echter voor een onnodige en ongewenste inperking op de zelfbeschikking van alle mensen die van goede wil zijn. Ervaring in Argentinië laat zien dat misbruik van deze wetgeving niet aan de orde is.

In de eigen verklaring geeft de aanvrager aan dat het geslacht dat bij de geboorte is toegewezen incorrect is en welke geslacht dan wel correct is. Ze geven tevens aan dat ze de gevolgen overzien en aanvaarden. De informatievoorziening over gevolgen, zoals o.a. de doorwerking, kan gegeneraliseerd worden door deze te beleggen bij de overheid zelf of een onafhankelijke instantie.

2.2 Afschaffing leeftijdsgrens

Wijziging van geslacht is nu mogelijk vanaf 16 jaar. TNN ziet deze leeftijdsbepanking voor minderjarigen onder de 16 graag verdwijnen. Om twee redenen:

1. Transgender jongeren en kinderen weten al vroeg dat het geboortegeslacht dat ze hebben gekregen niet klopt.
2. Voor intersekse kinderen is er enkel een kostbare rechtsgang mogelijk voor correctie/wijziging van geslacht.

Het al vroeg weten dat het geregistreerde geslacht niet klopt zonder de mogelijkheid te hebben dit te wijzigen, bezorgt ouders en kinderen problemen met overheidsinstanties, onderwijsinstellingen en andere instellingen die persoonsgegevens van het kind opvragen.

Ouders kunnen er wel voor kiezen om wel al de voornaam te wijzigen. Deze is door de rechtsgang veel kostbaarder dan de wijziging van geslacht vanaf 16 jaar. Sommige ouders voelen zich er nu toe gedwongen die rechtsgang te maken om hunzelf en hun kind vervelende situaties en reacties te besparen.

Intersekse kinderen toegang geven tot wat nu nog de transgenderwet heet is nodig omdat het behouden van een rechtsgang voor intersekse kinderen ongelijkheid veroorzaakt ten opzichte van transgender kinderen. TNN steunt hierin het standpunt van NNID dat een administratieve wijziging, zoals de transgenderwet nu is voor intersekse personen mogelijk moet worden wanneer het geslacht bij geboorte op latere leeftijd incorrect blijkt te zijn. Eén wet voor transgender en intersekse personen zonder leeftijdsbepanking is daarom de meest logische weg.

Zoals we zien bij cisgender kinderen die geen intersekse conditie hebben weten dat zij al van jongs af aan hun geslacht eigen kennen. Zij worden daar door toekenning van geslacht bij in gerespecteerd.

Dat is geen zelfbeschikking, maar het is ook geen ontkenning van het geslacht. Voor transgender kinderen en intersekse kinderen dient erkenning van geslacht met oog op gelijke behandeling en erkenning van het belang van het kind eveneens mogelijk te zijn.

2.2.1 Zelfbeschikking minderjarigen

Naar voorbeeld van Malta, Noorwegen en Argentinië dient er een regeling voor wijziging van geslacht te komen die het belang van het kind voorop stelt. Men kan denken aan een procedure waarbij de ouders of de voogd op verzoek van het kind wijziging aan kunnen vragen. Of andersom, dat het kind het verzoek indient waarna het verzoek met toestemming van ouders of voogd in behandeling wordt genomen door een bijzonder curator of speciaal aangewezen kinderjurist.

Laagdrempeligheid en transparantie behoren ook voor minderjarigen voorop te staan. Welke leeftijd geschikt is, is moeilijk te zeggen, en is in alle gevallen arbitrair, zeker wanneer men weet dat leeftijdsgenoten ook nooit toestemming hebben gegeven voor toewijzing van geslacht bij geboorte.

2.3 Erkenning ouderschap

Trans personen kunnen na wijziging van geslacht een kind verwekken of baren. Artikel 28 probeert een mouw te passen aan deze realiteit. De wijze waarop dit gebeurt creëert een situatie die niet rijmt met Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens². Twee voorbeelden laten zien waarom:

Een lesbisch stel, gehuwd, krijgt een kind. Eén van de twee is transvrouw. Het kind is zonder donor verwekt, met zaad van de transvrouw. Juridisch moet dit stel nog beroep doen op de wet Mee-moederschap, maar zonder donor is de situatie vergelijkbaar met die van gehuwde heterostellen. Doordat ze echter beide juridisch vrouw zijn is de partner van de moeder niet automatisch juridisch ouder, zij moet het kind nu erkennen zoals de wet op het mee-moederschap voorschrijft. Een wet die niet voor haar situatie is bedoeld.

Een gehuwd homostel krijgt zonder draagmoeder een kind. Eén van de twee is namelijk transman. Zijn echtgenoot doet aangifte van de geboorte maar wordt niet geloofd, want de transman heeft de historische gegevens uit het BRP verwijderd. Eenmaal met de geboorteakte van de transman erbij kan de aangifte wel, maar de transman komt als moeder op de geboorteakte van het kind te staan. De echtgenoot wordt automatisch juridisch ouder, want hij is vader, vergelijkbaar dus met een gehuwd heterostel worden zij behandeld.

2.3.1 Sekseneutraal ouderschap

Deze kromme ongelijkheid in de wet is op te lossen door in wetgeving over ouderschap geen verwijzingen meer te maken naar geslacht van ouders. Vader en moeder worden vervangen door het

² 'Een ieder heeft het recht op respect voor zijn privé leven, zijn familie- en gezinsleven, [...].'

woord ouder. Er is wel altijd één ouder die het kind heeft gebaard, zij het cisgender vrouw, transman of non-binair trans persoon die kan baren. Die behoudt een status vergelijkbaar met het huidige Mater semper certa est. Dit is ook wat de Staatscommissie Herijking Ouderschap deels voorstelt.

Uitwerking van dat voorstel in de ouderschapswetgeving zal op zich laten wachten. Daarom is het belangrijk om nu al in Artikel 28 een voorschot te nemen op sekseneutraal ouderschap om daarmee aanstaande transgender ouders alvast tegemoet te komen. Het werkt echter alleen wanneer beide aanstaande ouders, dus niet alleen de transgender ouder, als ouder in de geboorteakte van het kind worden ingeschreven. Hiermee wordt zoveel mogelijk tegemoet gekomen aan Artikel 8 van het EVRM.

2.4 Doorwerking op aktes

Zoals ook aangegeven in de punten die uit de achterban omhoog zijn gekomen zijn er nu diverse historische aktes die niet gewijzigd kunnen worden. Dit gaat bijvoorbeeld om huwelijksaktes en geboorteaktes van kinderen. Trans personen die hier mee te maken krijgen wensen de erkenning van hun geslacht ook terug te zien in die documenten omdat deze een bestaande relatie of contract weerspiegelen. Bovendien levert het niet kunnen wijzigen van koopaktes en geboorteaktes van de kinderen schending van de privacy op wanneer die aktes boven tafel worden gebracht in situaties waar buitenstaanders bij betrokken zijn.

Bij alle verschillende aktes zijn afzonderlijke afwegingen van belangen aan de orde. Het privacybelang van de transgender persoon kan in deze afweging niet ondergeschikt gemaakt worden aan praktische belangen met betrekking tot uitvoerbaarheid. Zolang aanpassing van de aktes niet mogelijk is dient afscherming van de voornamen en verwijzing naar het geslacht mogelijk gemaakt te kunnen worden.

2.5 Kosten nieuwe documenten

Het aanschaffen van een nieuw kloppend identiteitsdocument na wijziging van geslacht kost al gauw €60. Wie een rijbewijs, identiteitsbewijs én paspoort moet vervangen is nog veel duurder uit. Die kosten zijn een direct gevolg van de wijziging. Hier behoort een landelijke oplossing voor te komen, zeker voor mensen die leven op bijstandsniveau. Bijzondere bijstand biedt soms een uitkomst, maar de lokale uitvoering hiervan creëert ongelijkheid zolang er geen landelijke richtlijn of jurisprudentie is. De kosten van identiteitsdocumenten zijn niet zelden juist uitgezonderd van bijzondere bijstand. Dat betekent dat bijzondere bijstand in de regel wordt afgewezen en men gedwongen is bezwaren te schrijven, ondanks de uitzonderlijke omstandigheden.

2.6 Internationale erkenning wijziging geslacht

Voor veel transgender personen met een buitenlandse nationaliteit is het verkrijgen van een wijziging van geslacht in Nederland nog maar het halve werk. Ze kunnen dit doen na een jaar legaal verblijf in Nederland en inschrijving van hun geboorteakte in de Nederlandse burgerlijke stand. Om een kloppend reisdocument te krijgen moeten ze echter ook in het land van herkomst het geslacht wijzigen. Dit is in veel landen nog bijzonder moeilijk, of zelfs onmogelijk. Dat geldt zelfs voor landen binnen de EU. Nederland zou zich er voor in moeten zetten om de hier toegekende wijziging Europees of zelfs wereldwijd erkend te krijgen.

De wijziging van geslacht moet in de eerste plaats ook in het hele koninkrijk geaccepteerd en mogelijk worden op dezelfde wijze. Nederlanders geboren in de overzeese gebieden worden nu niet gelijk behandeld aan Nederlanders die in Nederland zijn geboren. Daarnaast zou de toegang tot het Nederlanderschap voor immigranten niet verder beperkt moeten worden. Naturalisatie is soms de enige weg voor het verkrijgen van zelfbeschikking in het erkend krijgen van de genderidentiteit en voorts privacy en veiligheid hieromtrent bij het internationaal reizen.

2.7 Geen geboorteakte

Zoals al in paragraaf 1.4.1 van dit rapport staat beschreven, moet het voor trans personen met een migratieachtergrond die hun originele geboortebewijs niet kunnen overleggen mogelijk worden om beroep te doen op bewijsnood. Het is ongewenst dat deze groep nog gedwongen wordt naar de rechter te stappen voor het mogelijk maken van wijziging van geslacht.

Literatuur met links

1. Burgerlijk Wetboek Boek 1, Afdeling 13. Wijziging van de vermelding van het geslacht in de akte van geboorte.
http://wetten.overheid.nl/BWBR0002656/2016-08-01#Boek1_Titeldeel4_Afdeling13
2. Protocol Deskundigen Transgenders
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2014/07/04/protocol-deskundigen-transgenders>
3. Wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en de Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens in verband met het wijzigen van de voorwaarden voor en de bevoegdheid ter zake van wijziging van de vermelding van het geslacht in de akte van geboorte - Memorie van toelichting
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2012/08/24/memorie-van-toelichting-transgenders>
4. Besluit van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van 3 april 2015, nummer WBN 2015/4, houdende wijziging van de Handleiding voor de toepassing van de Rijkswet op het Nederlanderschap 2003
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2015-10795.html>
5. Worden wie je bent, SCP (2012)
https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2012/Worden_wie_je_bent
6. Europese Verklaring van de Rechten van de Mens
http://wetten.overheid.nl/BWBV0001000/2010-06-10#Verdrag_2

Leeslijst Transgender Europe met links

TGEU Media Statement: Council of Europe Adopts Historic Transgender Resolution

<http://tgeu.org/tgeu-media-statement-council-of-europe-adopts-historic-transgender-resolution/>

Toolkit, Legal Gender Recognition in Europe, 2nd revised version

<http://tgeu.org/wp-content/uploads/2017/02/Toolkit16LR.pdf>

First LGBTI discussion at EU Council and first reading of Maltese gender recognition law

<http://tgeu.org/tgeu-press-statement-history-in-the-making-first-lgbti-discussion-at-eu-council-and-1st-reading-of-ground-breaking-maltese-gender-recognition-law/>

English Translation of Argentina's Gender Identity Law as approved by the Senate of Argentina on May 8, 2012

<http://tgeu.org/argentina-gender-identity-law/>

Norwegian law amending the legal gender

<http://tgeu.org/norwegian-law-amending-the-legal-gender/>

Gender Recognition Act 2015 (Ireland)

http://tgeu.org/wp-content/uploads/2015/08/IRELAND_Gender-Recognition-Act-2015.pdf